

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 88/2013-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 14. februára 2013 predbežne prerokoval sťažnosť S., B., zastúpeného B., s. r. o., B., konajúca prostredníctvom konateľ'a a advokáta Mgr. P. B., vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre č. k. 9 Co/211/2011-371 z 31. augusta 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť S. o d m i e t a ako neprípustnú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 8. decembra 2011 doručená sťažnosť S. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 a 3

Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 9 Co/211/2011-371 z 31. augusta 2011 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uviedol, že v konaní vedenom Okresným súdom Topoľčany (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 7 C/52/2007 sa R., ako navrhovateľka (ďalej len „navrhovateľka“) domáhala voči nej navrátenia viacerých nehnuteľností nachádzajúcich sa v katastrálnych územiach Z. a V. Navrhovateľka svoj návrh opakovane menila a pôvodný návrh zároveň v určitých častiach vzala späť. Napokon sa v označenom konaní rozhodovalo iba o navrátení jednej z nehnuteľností uvedených v pôvodnom návrhu, pričom okresný súd rozsudkom č. k. 7 C/52/2007-342 z 31. marca 2011 návrh navrhovateľky v celom rozsahu zamietol a súčasne rozhodol, že o trovách konania rozhodne až po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej osobitným uznesením.

Sťažovateľ, ktorý bol v predmetnom konaní zastúpený advokátom, si uplatnil nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 1 877,39 €, a to podľa § 146 ods. 2 prvej vety Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) a podľa § 142 ods. 1 OSP, keďže sčasti bolo konanie zastavené na základe späťvzatia návrhu a v zostávajúcej časti mal sťažovateľ plný úspech.

Okresný súd následne rozhodol o trovách konania uznesením č. k. 7 C/52/2007-362 z 20. júna 2011 (ďalej aj „prvostupňové uznesenie“), ktorým nepriznal sťažovateľovi náhradu trov konania z dôvodu, že *„prostriedky na právne zastúpenie nepovažoval za účelne vynaložené“*. Podľa odôvodnenia prvostupňového uznesenia nebola u sťažovateľa podmienka účelného vynaloženie trov konania splnená z dôvodu, že sťažovateľ *„disponuje viacerými pracovníkmi, ktorí majú právnické vzdelanie a dokonca má zriadený právny odbor“*. V ďalšom sa okresný súd obmedzil iba na citáciu nálezu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 78/03 z 9. septembra 2004 a svoje rozhodnutie bližšie neodôvodnil.

V odvolaní proti prvostupňovému rozhodnutiu namietal sťažovateľ jeho rozpor s ústavou a čl. 6 ods. 1 dohovoru okrem iného tvrdiac, že mu bola postupom okresného súdu odňatá možnosť konať pred súdom. Ďalej sťažovateľ argumentoval, že hoci má zriadený právny odbor, nemá v rámci neho zriadené oddelenie sporovej agendy. Zo samotného členenia právneho odboru podľa sťažovateľa vyplýva, že náplňou práce jeho zamestnancov nebolo jeho zastupovanie v súdnych konaniach. Sťažovateľ vo svojom odvolaní proti prvostupňovému uzneseniu poukázal aj na to, že predmetom sporu bol reštitučný nárok uplatnený podľa zákona č. 161/2005 Z. z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam, čo predstavuje veľmi špecifickú a zložitú agendu, a preto považoval zastúpenie advokátom špecializujúcim sa na danú problematiku za vhodné a účelné.

Napokon sťažovateľ upozornil na skutočnosť, že trovy právneho zastúpenia odporcu v 2. rade, ktorým boli pôvodne L., š. p., a proti ktorému vzala navrhovateľka v priebehu konania svoj návrh späť, mu boli priznané, a teda považované za účelne vynaložené aj napriek tomu, že uvedený účastník konania má rovnako ako sťažovateľ zriadený právny odbor.

Krajský súd rozhodol o odvolaní sťažovateľa napadnutým uznesením, v ktorom sa plne stotožnil so závermi prvostupňového súdu.

Sťažovateľ zastáva názor, že danej veci „došlo k nesprávnemu a ústavne nekonformnému výkladu ust. § 142 ods. 1 OSP, ktorý podmieňuje priznanie náhrady trov konania ich účelnosťou. Za neúčelne vynaložené sa považujú náklady, ktoré nesúvisia s konaním, prípadne ich vykonanie nebolo pre uplatnenie alebo bránenie práv nevyhnutné. Za neúčelne vynaložené sa však nemôžu považovať trovy právneho zastúpenia v celosti.“

Napadnuté uznesenie predstavuje podľa sťažovateľa výnimočný zásah do jeho základných práv a mohlo by predstavovať zásadný precedens do budúcnosti. Sťažovateľ považuje vzhľadom na veľký počet sporov, ktorých je v súčasnosti účastníkom (väčšinou v procesnom postavení odporcu), za reálne nemožné, aby zabezpečil svoje zastupovanie

v nich svojimi zamestnancami. Poukazujúc na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj judikatúru ústavného súdu možno podľa názoru sťažovateľa *„analogicky vyvodit' povinnosť vykladať čl. 47 ods. 2 a ods. 3 Ústavy SR takým spôsobom, aby možnosť právneho zastúpenia bola reálne priznaná všetkým účastníkom konania a za rovnakých podmienok. Jednou zo základných podmienok faktickej možnosti využitia práva na právnu pomoc je však garancia toho, že v prípade úspech budú účastníkovi konania neúspešným účastníkom nahradené trovy právneho zastúpenia.“*. V prípade, že bol krajský súd iného názoru, mal tento svoj názor náležite odôvodniť, čo sa však v danej veci nestalo.

Pokiaľ ide o povinnosť vyčerpania všetkých opravných prostriedkov, resp. iných právnych prostriedkov (pred podaním sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy) ustanovenú v § 53 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), sťažovateľ uvádza, *„že v tejto veci má v úmysle podať na Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky podnet na podanie mimoriadneho dovolania. Keďže však Sťažovateľ nemá istotu, že generálny prokurátor jeho podnetu vyhovie a podá vo veci mimoriadne dovolanie, a vzhľadom na skutočnosť, že ústavná sťažnosť nie je časovo neobmedzeným prostriedkom nápravy, Sťažovateľ podáva ústavnú sťažnosť podľa čl. 127 Ústavy SR.“*.

V nadväznosti na uvedené sťažovateľ žiada ústavný súd, aby jeho sťažnosť neodmietol pre nedostatok svojej právomoci, keďže v danej veci neexistuje záruka, že mimoriadne dovolanie bude podané.

Vzhľadom na to, že sťažovateľ dospel k názoru, že krajský súd rozhodol na podklade záverov, ktoré sú arbitrárne a zjavne neodôvodnené, a zároveň nimi neboli chránené jeho základné práva, porušenie ktorých svojou sťažnosťou namieta, navrhuje, aby ústavný súd prijal jeho sťažnosť na ďalšie konanie a aby následne v náleze vyslovil, že:

„Základné právo sťažovateľa S. na súdnu a inú právnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre z 31. augusta 2011 sp. zn.: 9 Co/211/2011-371 porušené bolo.

Základné právo sťažovateľa S. na právnu pomoc v konaní pred súdmi, ako aj právo na rovnosť účastníkov súdneho konania podľa článku 47 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Krajského súdu v Nitre z 31. augusta 2011 sp. zn.: 9 Co/211/2011-371 porušené bolo.

Základné právo sťažovateľa S. podľa článku 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa článku 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre z 31. augusta 2011 sp. zn.: 9 Co/211/2011-371 porušené bolo.

Zrušuje sa v celom rozsahu uznesenie Krajského súdu v Nitre z 31. augusta 2011 sp. zn.: 9 Co/211/2011-371 a vec sa vracia Krajskému súdu v Nitre na ďalšie konanie, aby v nej znovu konal a rozhodol.

Krajský súd v Nitre je povinný uhradiť sťažovateľovi Slovenskému pozemkovému fondu do 15 dní od doručenia tohto nálezu trovy konania na účet advokátskej kancelárie B., s. r. o., B.“

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podstatou sťažnostných námietok je tvrdenie, že uznesenie krajského súdu č. k. 9 Co/211/2011-371 z 31. augusta 2011, ktorým bolo ako vecne správne potvrdené prvostupňové uznesenie o nepriznaní náhrady trov konania sťažovateľovi, je nepresvedčivé a nezrozumiteľné, a ako také preto aj arbitrárne.

Sťažovateľ sa prostredníctvom argumentácie obsiahnutej v sťažnosti domáha ochrany svojich práv v konaní pred ústavným súdom, pričom podľa zistení ústavného súdu je v zásade totožná argumentácia obsiahnutá aj v mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) sp. zn. VI/I Pz 351/12, ktorý ho podal proti napadnutému uzneseniu (ako aj proti prvostupňovému uzneseniu) na Najvyššom súde Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) 23. augusta 2012.

Ako je z obsahu oboch návrhov zjavné, ich argumentácia vychádza z rovnakého základu. O podaní mimoriadneho dovolania informoval najvyšší súd ústavný súd na základe jeho dožiadania prípisom sp. zn. 2 M Cdo 16/2012 z 11. februára 2013. O tomto mimoriadnom opravnom prostriedku najvyšší súd dosiaľ nerozhodol.

Ústavný súd vychádzal pri prerokovaní sťažnosti z princípu subsidiarity vyplývajúceho z čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorý znamená, že ústavný súd môže vo všeobecnosti konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať iba tými sťažnosťami, ak sa sťažovateľ nemôže v súčasnosti a nebude môcť ani v budúcnosti

domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom, prípadne iným orgánom verejnej moci. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich.

Zmyslom a účelom uvedeného princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré v občianskom súdnom konaní sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám a právnickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

Zásada subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04, IV. ÚS 86/2013).

Vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľ svoje námietky uplatnil v sťažnosti podanej ústavnému súdu a zároveň jeho námietky boli na základe jeho podnetu premietnuté aj do mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora, ako aj s prihliadnutím na to, že v čase rozhodovania ústavného súdu nie je konanie o mimoriadnom dovolaní skončené, musela byť sťažnosť odmietnutá ako neprípustná, pretože o ochrane označených práv, ktorých porušenie sťažovateľ namieta, bude vo vzťahu ku krajskému súdu rozhodovať najvyšší súd ako súd dovolací. Súbežné podanie dovolania, resp. mimoriadneho dovolania a sťažnosti ústavnému súdu navodzuje situáciu, keď uvedený princíp subsidiarity síce vylučuje právomoc ústavného súdu, ale iba v čase do rozhodnutia najvyššieho súdu o mimoriadnom opravnom prostriedku. V prípade, ak by najvyšší súd rozhodol o odmietnutí

mimoriadneho dovolania, lehota na podanie sťažnosti ústavnému súdu bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu rozhodnutiu krajského súdu. Tejto situácii zodpovedá aplikácia § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého je sťažnosť neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje.

A contrario potom platí, že v prípade vecného posúdenia a rozhodnutia najvyšším súdom o dovolaní bude mať sťažovateľ k dispozícii už iba podanie sťažnosti ústavnému súdu smerujúcej proti tomuto rozhodnutiu, a to za obvyklých podmienok.

Ústavný súd preto zaujal názor (podobne napr. I. ÚS 169/09, I. ÚS 237/09, I. ÚS 358/09, IV. ÚS 86/2013), že v prípade podania mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania, resp. mimoriadneho dovolania) a súbežne podanej sťažnosti ústavnému súdu je sťažnosť považovaná za prípustnú až po rozhodnutí o mimoriadnom dovolaní.

Vzhľadom na tieto skutočnosti sa ústavný súd podanou sťažnosťou meritórne nezaoberal, ale podľa zásady *ratio temporis* ju odmietol ako neprípustnú pre predčasnosť podľa § 53 ods. 1 v spojení s § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

O ďalších návrhoch sťažovateľa formulovaných v petite jeho sťažnosti z dôvodu jej odmietnutia nebolo už potrebné rozhodnúť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. februára 2013